

NORGES HØYESTERETT

Den 28. april 2005 avsa Høyesterett dom i

HR-2005-00668-A, (sak nr. 2005/223), straffesak, anke,

A (advokat Tore Angen)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (førstestatsadvokat Inger Marie Sunde)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Stang Lund**: Saken gjelder anke over saksbehandlingen og lovanvendelsen etter domfellelse for overtredelse av straffeloven § 152 b tredje ledd nr. 1, og over straffutmålingen for overtredelse av § 152 b tredje ledd nr. 1 og nr. 2. Domfelte hadde snauhugget sentrale områder i et naturreservat og derved også skadet sårbare lavarter.
- (2) Litlstølva naturreservat i Flatanger kommune i Nord-Trøndelag fylke ble midlertidig vernet 10. mars 1997 i medhold av naturvernloven § 18 nr. 4, jf. §§ 8, 21, 22 og 23. Formålet med den midlertidige fredning var å sikre et barskogområde mot uheldig inngrep inntil spørsmålet om endelig vern ble avklart. For reservatet gjaldt blant annet følgende:

”Vegetasjonen, inkludert døde busker og trær, er fredet mot skade og ødeleggelse med unntak av det som følger av tillatt ferdsel etter lov om friluftsliv. Det er forbudt å fjerne planter eller plantedeler fra reservatet.”
- (3) Ved kgl. res. 31. august 2001 ble et noe mindre område endelig vernet etter naturvernloven § 8. Reservatet omfatter områdene hvor den ulovlige hogst fant sted.
- (4) Trøndelag statsadvokatembeter satte 26. mars 2003 A, født 0.0.1950, under tiltale ved Namdal tingrett for overtredelse av straffeloven § 152 b tredje ledd nr. 2 og § 152 b tredje ledd nr. 1. Grunnlagene er følgende:
- (5) Post I:

”I løpet av juli 2001 i Litlstølva Naturreservat i Flatanger, snauhugget han et barskogområde som var vernet med hjemmel i naturvernloven § 18 nr. 4 og §§ 8, 21, 22 og 23 ved Fylkesmannen i Nord-Trøndelags vedtak av 12. mars 1997, og stadfestet ved Miljøverndepartementets vedtak av 4. november 1997.”

(6) Post II:

”Til tid og sted som nevnt under post I a) forholdt han seg som der nærmere beskrevet. Den vernede lokaliteten bestod av boreal regnskog inneholdende gullprikklav, trådragg og skorpefiltlav.”

(7) Av ”Rødliste over truede arter i Norge” i Direktoratet for naturforvaltnings rapport 1999-3 framgår at gullprikklav og trådragg er klassifisert som sårbare og skorpefiltlav som hensynskrevende.

(8) Namdal tingrett avsa 14. april 2004 dom med slik domsslutning:

- ”1. A, f. 0.0.50, dømmes for overtredelse av straffeloven § 152 b, 3. ledd, nr 1 og nr 2 til fengsel i 11 – elleve – måneder. I medhold av straffeloven § 52 flg gjøres 6 – seks – måneder betinget med en prøvetid på 2 – to – år.**
- 2. Beslaglagt motorsag inndras ikke.**
- 3. Saksomkostninger tilkjennes ikke.”**

(9) A anket tingrettens dom til Frostating lagmannsrett, som i juli 2004 besluttet å henvise anken over skyldspørsmålet. Lagmannsretten avsa 9. desember 2004 dom med slik domsslutning:

”A, født 0.0.1950, dømmes for overtredelse av straffeloven § 152 b tredje ledd nr. 2 og straffeloven § 152 b tredje ledd nr. 1, sammenholdt med straffeloven § 62 første ledd, til fengsel i 6 – seks – måneder.”

(10) A har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjaldt saksbehandlingen for tiltalen post II og lovanvendelsen og straffutmålingen for begge poster i tiltalebeslutningen.

(11) Høyesteretts kjæremålsutvalg har besluttet å tillate fremmet anken over lovanvendelsen og saksbehandlingen for domfellelsen etter tiltalen post II, og anken over straffutmålingen.

(12) Jeg er kommet til at anken må tas til følge for tiltalen post II. For tiltalen post I finner jeg at fengselsstraffen må skjerpes, men at den ubetingede del må settes ned.

(13) Tiltalen post II

(14) Anken gjelder prinsipielt saksbehandling ved lagmannsretten, subsidiært lagmannsrettens rettsanvendelse. Det anføres at lagmannsrettens domsgrunner er uklare og ufullstendige for så vidt angår de objektive og subjektive vilkår for straff. Under enhver omstendighet rammes domfeltes handlinger ikke av straffeloven § 152 b tredje ledd nr. 1, da gullprikklav, trådragg og skorpefiltlav ikke er truet av utryddelse.

- (15) Paragraf 152 b om miljøkriminalitet ble ved lov 11. juni 1993 nr. 81 tilføyd straffeloven kapittel 14 om allmennfarlige forbrytelser. Etter tredje ledd nr. 1 straffes med fengsel inntil 6 år den som forsettlig eller grovt uaktsomt ”minsker en naturlig bestand av fredede levende organismer som nasjonalt eller internasjonalt er truet av utryddelse”.
- (16) Bestemmelsen har sitt utspring i riksadvokatens forslag i brev 31. januar 1992 til Justisdepartementet om å tilføye en generalklausul mot miljøkriminalitet i straffeloven kapittel 14. Bestemmelsen skulle blant annet omfatte forsettlig eller grovt uaktsom minskning av en naturlig bestand av fredede levende organismer som i nasjonal eller internasjonal sammenheng er truet av utryddelse, jf. Ot.prp. nr. 92 for 1992-93 side 6 annen spalte. Bortsett fra en redaksjonell endring, ble riksadvokatens forslag uendret tatt inn i ny § 152 b tredje ledd nr. 1.
- (17) Om forståelsen av ”fredede levende organismer” i nr. 1 uttalte departementet i proposisjonen side 20 første spalte:
- ”Det er et vilkår at den aktuelle bestanden er *fredet*. Det oppstilles ikke noe krav til hjemmelsgrunnlaget for fredningen. Bestemmelsen omfatter derfor bl. a pattedyr og fugler fredet etter viltloven, og planter og dyrearter fredet etter naturvernloven eller med hjemmel i Svalbardloven mv. Uttrykket fredet er benyttet i flere sammenhenger innen miljølovgivningen, se bl. a viltloven § 3 og naturvernloven § 13. Uttrykket skal forstås på samme måte i forhold til bestemmelsen her.”**
- (18) Justiskomiteen sluttet seg i Innst. O. nr. 121 for 1992-93 til departementets forslag, jf. side 3 annen spalte.
- (19) Under høringen foreslo blant annet Miljøverndepartementet og Økokrim at generalklausulen også burde omfatte alvorlige inngrep i fredede naturvernområder. Økokrims begrunnelse framgår av proposisjonen side 14 første spalte:
- ”Forslaget inkluderer heller ikke ulovlige alvorlige og omfattende inngrep i fredede naturområder, som indirekte vil redusere bestanden av truet vilt og andre organismer. ... De vesentlige endringsforslag fra enheten er at alvorlige inngrep i fredede naturvernområder også tas med i generalklausulen. Naturvernloven angir de enkelte typer av vernede områder; nasjonalparker, landskapsvernområder, naturreservater og naturminner. ... Naturvernlovens fredede områder vil ofte være vernet for å sikre utsatte organismer livsvilkår. Det bør etter enhetens oppfatning ha det samme vern som de aktuelle organismer.”**
- (20) Departementet var enig i at § 152 b også burde omfatte forsettlig eller grovt uaktsom påføring av betydelig skade på et område som er fredet gjennom vedtak etter naturvernloven kapittel II, viltloven § 7 annet ledd og polarlovgivningen. Justiskomiteen sluttet seg til dette, jf. Innst. O. nr. 12 side 4 første spalte.
- (21) Gullprikklav, trådrag og skorpefiltlav har til nå ikke vært fredet som viltvoksende plantearter eller plantesamfunn etter naturvernloven § 13. Etter de midlertidige fredningsbestemmelsene for Litlstøelva naturreservat var imidlertid all vegetasjon, inkludert døde busker og trær, fredet mot skade og ødeleggelse med unntak av det som følger av tillatt ferdsel etter lov om friluftsliv.
- (22) Det er for Høyesterett reist spørsmål om § 152 b tredje ledd nr. 1 bare gjelder for naturlige bestander av levende organismer som er særskilt fredet som arter. Påtalemyndigheten har gjort gjeldende at nr. 1 også får anvendelse ved minskning av en

naturlig bestand av levende organismer som er truet av utryddelse i områder som er fredet etter naturvernloven kapittel II.

- (23) Jeg bemerker at ordlyden i § 152 b tredje ledd nr. 1 klart trekker i retning av at bestemmelsen bare gjelder bestander som er artsfredet, eksempelvis etter naturvernloven kapittel III eller viltloven § 3 første ledd første punktum. Verneverdige, men ikke artsfredede naturlige bestander som er truet av utryddelse, vil når de er lokalisert i et reservat opprettet i medhold av naturvernloven kapittel II, være omfattet av tredje ledd nr. 2 om områdefredning.
- (24) Denne lovforståelse underbygges av forarbeidene. Av departementets merknader til nr. 1 framgår direkte at det er et vilkår at den aktuelle *bestand* er fredet, jf. proposisjonen side 20 første spalte, som også er gjengitt tidligere. Fredningen etter viltloven og etter naturvernloven § 13 er nevnt som eksempler. Begrunnelsen for å utvide den strafferettslige generalklausul til å gjelde alvorlige inngrep i fredede naturvernområder viser også at riksadvokatens forslag, som senere ble tredje ledd nr. 1, var forstått slik at bestemmelsen ikke skulle gjelde inngrep i fredede områder, jf. Ot.prp. nr. 92 for 1992-93 side 14 første spalte, som er gjengitt tidligere.
- (25) Når gullprikklav, trådrag og skorpefiltlav ikke er vernet som naturlig bestand av levende organismer, følger det av denne forståelse av § 152 b tredje ledd nr. 1 at A må frifinnes for tiltalens post II. Ut fra min lovforståelse er det ikke nødvendig å gå inn på spørsmålet om de nevnte lavarter er truet av utryddelse.
- (26) Tiltalen post I
- (27) Domfellelsen gjelder også overtredelse av § 152 b tredje ledd nr. 2. Etter denne bestemmelse straffes med fengsel inntil 6 år den som forsettlig eller grovt uaktsomt påfører betydelig skade på et område som er fredet blant annet ved vedtak med hjemmel i naturvernloven kapittel II. Domfeltes anke over lovanvendelsen er nektet fremmet, slik at anken er begrenset til straffutmålingen.
- (28) Den midlertidige fredning er truffet i medhold av naturvernloven § 18 nr. 4 jf. § 8. Straffebestemmelsen henviser ikke til § 18 nr. 4 i kapittel VI, som gir departementet kompetanse til på forhånd å treffe vedtak om midlertidig vern inntil saken er avgjort. Jeg bemerker at den midlertidige fredning gjaldt fredning som naturreservat etter naturvernloven § 8, som er inntatt i kapittel II. Etter min mening må det følge av en naturlig forståelse ut fra sammenhengen mellom bestemmelsene at også midlertidig fredning omfattes av § 152 b tredje ledd nr. 2.
- (29) Lagmannsretten la til grunn at domfelte i løpet av juli 2001 foretok hogst i to områder på henholdsvis ca. 30 dekar og ca. 20 dekar. Om hendelsesforløpet uttalte lagmannsretten:

”A har gjort gjeldende at han ved to samtaler med Eldar Ryan hos Fylkesmannen i Nord-Trøndelag fikk klar forståelse av at de områdene som ble hogget, hadde blitt frigitt. Dette i forbindelse med justering av grenser for vedtak om endelig vern. Lagmannsretten tror ikke A på dette. Tvert imot så legger lagmannsretten til grunn at A helt bevisst foretok hogging i det midlertidig fredede område for på den måten å ødelegge så mye at det ville hindre endelig vedtak om fredning. Det legges da vekt på at hogging fant sted i den mest sentrale del av fredningsområdet. Dette synes ikke å være tilfeldig. En naturlig skogsdrift ville åpenbart ha blitt startet på mer hensiktsmessige steder, bl.a. i forhold til eksisterende veier. A hadde tidligere ikke foretatt uthogst for

salg. Ved en start av en slik uthogging ville det være naturlig å anlegge denne der det var mest praktisk og økonomisk fornuftig. Det bemerkes også at det i området B ble hogget, for det meste, ikke hogstmoden skog. Et moment ved vurderingen er også måten selve hoggingen fant sted på. All skog ble bare saget ned uten at det fant sted kvisting etter hvert. For lagmannsretten framstår hoggingen som en plan om bare å ”meie ned”. Lagmannsretten vektlegger også As brev til Miljøverndepartementet etter at hogging hadde funnet sted. Her argumenteres nettopp med at det er hogget ut så mye av det viktigste at det ikke er grunnlag for vedtak om endelig fredning. Lagmannsretten ser et mønster i det hele. I 1995 da spørsmålet om fredning var aktuelt, skjedde også hogst. Denne skjedde omtrent på samme måte som i 2001 og framstår for lagmannsretten som et tiltak fra As side for å hindre fredning.”

(30) Lagmannsretten fant at domfelte var klar over at hoggingen fant sted i et område som var midlertidig fredet i medhold av naturvernloven.

(31) Lagmannsretten var heller ikke i tvil om at domfelte hadde påført fredningsområde ”betydelig skade”. Etter å ha pekt på at et betydelig areal på ca. 50 dekar var berørt, og at det også var hogget et kvantum på ca. 380 kubikkmeter, fortsatte retten:

”Lagmannsretten ser det videre slik at hoggingen fant sted i en sentral del av det område som var midlertidig fredet. Det gjelder både i forhold til skogen ”boreal regnskog” og ikke minst for de registrerte lavararter, gullprikklav, trådragg og skorpefiltlav. Et vitne i saken har sagt at hoggingen fant sted i ”hertet” av fredningsområdet. Lagmannsretten er enig i dette. Det var nok også A selv klar over. Han har brukt dette forhold som argumentasjon overfor Miljøverndepartementet da han gjorde gjeldende at det ikke lenger var grunnlag for vedtak om varig fredning.”

(32) Domfelte har gjort seg skyldig i meget alvorlig miljøkriminalitet ved forsettlig å påføre det midlertidige vernede område betydelig skade. Ved to anledninger i juli 2001 hogg han vel vitende om vernet og formålet med dette. Hoggingen tok sikte på å ødelegge sentrale deler av området for derved å forhindre fredning. Den ulovlige hogst medførte blant annet at lavararter som fredningen tok sikte på å beskytte, ble ødelagt eller skadet. Lavforekomstene i områder som domfelte ikke vandaliserte, er som følge av hogsten blitt mer utsatt for skade. Av ”Rødliste over truede arter i Norge” framgår, som tidligere nevnt, at gullprikklav og trådragg er klassifisert som sårbare og skorpefiltlav som hensynskrevende. Ifølge Rødlisten omfatter klassifiseringen ”sårbare” arter i sterk tilbakegang som kan gå over i ”direkte truet” dersom de negative faktorer fortsetter å virke. ”Hensynskrevende” omfatter arter som på grunn av tilbakegang, krever spesielle hensyn og tiltak. Lagmannsretten la til grunn at domfelte var klar over at hoggingen rammet slike lavararter. Ved overtredelse av § 152 b tredje ledd nr. 2 er dette klart straffskjerpene.

(33) Jeg finner etter dette en straff på fengsel i 1 år passende. Imidlertid har etterforskning og domstolsbehandling av saken tatt om lag tre år og åtte måneder uten at domfelte kan bebreides for dette. Det foreligger en judisiell observasjon, hvor det framgår at domfelte har trekk av vrangforestillingskarakter som de sakkyndige mente best kan oppfattes som en paranoid personlighetsforstyrrelse av kategorien F 60.0 etter ICD-10. Ut fra tidsforløpet og de helt spesielle forhold i denne sak, finner jeg at 120 dager av fengselsstraffen skal være ubetinget.

(34) Jeg stemmer for denne

D O M :

A, født 0.0.1950, frifinnes for tiltalen post II.

I lagmannsrettens dom gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 1 – ett – år.
Fullbyrdelsen av 8 – åtte – måneder av straffen utsettes etter straffeloven §§ 52-54 med en prøvetid på 2 – to – år.

(35) Dommer **Bruzelius:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.

(36) Dommer **Øie:** Likeså.

(37) Dommer **Støle:** Likeså.

(38) Dommer **Gussgard:** Likeså.

(39) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

A, født 0.0.1950, frifinnes for tiltalen post II.

I lagmannsrettens dom gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 1 – ett – år.
Fullbyrdelsen av 8 – åtte – måneder av straffen utsettes etter straffeloven §§ 52-54 med en prøvetid på 2 – to – år.

Riktig utskrift bekreftes: